

[Christmas Møller.]

Virksomheder, nemlig dette: koncentrerer jer. slut jer sammen, der er for mange smaa selvstændige Virksomheder indenfor den paagældende Branche!

Det er det eneste Raad, man saa at sige har haft fra Socialdemokratiets Side overfor Byerhvervene, navnlig Industrien — jeg ser jo her — det tror jeg, den højtærede Handelsminister kan være enig med mig i — helt bort fra den Stilling, Socialdemokratiet forsøgte at indtage med Hensyn til andre Foranstaltninger.

Nej, det var det eneste Raad, man havde, og i samme Øjeblik man havde givet dette Raad, eller ialt Fald nogle Aar efter, at man havde givet dette Raad til de paagældende Virksomheder om at koncentrere sig, om at smide en Del Funktionærer, en Del Ledere, utvivlsomt ogsaa en Del Arbejdere — thi Koncentrationen skulde netop betyde den billigere Drift og deriblandt den lavere samlede Arbejds løn —, i samme Øjeblik, eller nogle Aar efter, at man havde givet dette Raad, kommer det ærede socialdemokratiske Parti og siger, om jeg saa maa sige: haps, nu er I blevet saa store, nu skal I sandelig ind under Statens Beskyttelse eller rettere sagt under Statens Om- sorg, saaledes at vi skal beskytte Forbrugerne imod jer, og at Staten skal have Indseende med jer. Eller vi har, hvor man har set betydelig Koncentration paa andre Omraader — hvad jeg senere vender tilbage til —, set, at man fra alle Sider i Staten har været overordentlig villig til just at benytte den koncentrerede Bedrift som et overordentlig velkomment Skatteobjekt.

Nu kunde det ikke falde os fra konservativ Side ind at bestride, at den Udvikling, som der overhovedet er i Samfundet, gaar i Retning af Koncentration, i Retning af Stordrift. Vi kender jo ikke her i Landet de store Trustdannelser, som man navnlig kender i de Forenede Stater i Amerika, med Hensyn til hvilket jeg skal bemærke, at man jo ikke har set den Trustlovgivning, som begyndte i Amerika allerede i 1890, have nogen Indflydelse med Hensyn til at give Staten reelt Indseende med de paagældende Virksomheder, medens vi tværtimod, hvad de sidste Aar bærer rigt Vidnesbyrd om, har set, at til Trods for Trustlovgivningen i de Forenede Stater i Amerika har baade Pengetruster og Produktionstruster i høj Grad spillet ind ikke blot indenfor, men ogsaa udenfor Staternes Politik. Men jeg tror nok, man har Lov til at sige, at medens de første Truster

egentlig mest gik ud paa at tjene Penge og i nogen Grad benytte Lejligheden til at udnytte Befolkningen, har den senere Udvikling paa dette Omraade i høj Grad ført med sig en Tilstand, som mere har Karakter af en Konkurrence overfor alt bestaaende Virksomheder og af et Forsøg paa at skabe den bedste Vare og skabe den under de billigste Produktionsformer.

Men det, det kommer an paa, er jo, om det overhovedet er rigtigt — hverken Lovforslagets Bemærkninger eller den højtærede Handelsministers Fremsættelsestale har givet Besked derom —, at der indenfor vort Samfund er saadanne enkelte eller sammensluttede Virksomheder af monopolagtig Karakter, om der overhovedet er en Koncentration, saa at der deri vilde være Grund til at faa vedtaget et Lovforslag som det foreliggende.

Dér tror jeg ikke, at man, hvilket Syn man end har paa Truster, kan mene, at i det Øjeblik der indenfor Samfundet dannede sig store Kapitalsammenslutninger, saaledes at den frie Konkurrence forsvandt, saaledes at der foregik en virkelig Udbytning af Borgerne, det da ikke skulde være en Samfundsinteresse, at Statsmagten kunde gribe ind heroverfor. Det har ikke mindst og sagligt begribeligvis meget bedre, end jeg har kunnet gøre det, min højtærede Partifælle Hr. Fraenkel mange Gange gjort opmærksom paa, og det Standpunkt har mit Parti den Dag i Dag.

Det Problem, der melder sig, naar man ser dette Lovforslag, og hvad dets Hensigt er, er, om der overhovedet kan siges i Dag i vort Samfund at være saadanne Tilstande, at der er nogen Rimelighed i at lovgive saaledes, som der her er foreslaaet, og om dette maatte man jo i et kommende Udvalg have Oplysninger paa en ganske anden Maade, end man har faaet det. Men der er Grund for mig til først at nævne noget af det, som efter konservativ Opfattelse er det allervigtigste indenfor et Samfund, nemlig af Opriften, Fremdriften, Muligheden for den enkelte, Chancen for den enkelte til at arbejde sig frem er til Stede i saa stor Udstrækning som muligt.

Naar jeg saa stiller det Spørgsmaal: Kan man, naar man ser paa det moderne danske Samfund, sammenlignet med det, vi kendte for 20—30 Aar siden, sige, at Chancen er blevet mindre, at Mulighederne er blevet færre? — saa tror jeg, man maa besvare dette Spørgsmaal med et afgjort Nej. Det er muligt, at Chancen for at naa en selvstændig Virksomhed i Dag er blevet procentvis, ikke absolut, men procentvis —